

Раїса Іванівна Підопригора — невтомна трудівниця системи відділів особливо-небезпечних інфекцій СЕС

Ігор Мерзлікін

Державний педагогічний університет (Суми)
e-mail: mirdaodzi@gmail.com; orcid: 0000-0001-8209-9144

MERZLIKIN, I. Raisa Ivanivna Pidopryhora, a tireless worker of the system of departments of especially dangerous infections of SES. — An essay on R. Pidopryhora, biologist of the Department of Dangerous Infections of Sumy Regional Sanitary and Epidemiological Station, graduate of the Faculty of Natural Sciences of Sumy State Pedagogical Institute. She worked in this department for 55 years from 1964 to late 2015. She studied small mammals and ticks of the genus *Ixodes* and their infection with especially dangerous pathogens. She discovered a number of natural foci of dangerous diseases in Sumy Oblast, including those earlier not detected in the area.

Біографічні деталі

Підопригора Раїса Іванівна народилася 20 березня 1936 р. у с. Рижівка Білопільського району Сумської області. У 1954 р. закінчила середню школу. З 1955 по 1960 рр. навчалася у Сумському державному педагогічному інституті ім. А. С. Макаренка на природничому факультеті. Чотири роки після закінчення інституту працювала вчителем біології та хімії у середніх класах шкіл Харківської та Сумської областей. У 1964 р. після відкриття відділу особливо небезпечних інфекцій (ОНИ) Сумської обласної санепідемстанції почала працювати там біологом. У 1965 р. пройшла курси спеціалізації в Ростовському протичумному інституті.

З 2001 до 2015 р. тричі проходила курси підвищення кваліфікації у Харківському медінституті післядипломної освіти. У відділі ОНИ пропрацювала 55 років, до кінця 2015 р. У різні сезони року Раїса Іванівна виїжджала у відрядження з вилування дрібних ссавців у різні куточки Сумщини. Принциповість і відданість справі були незламним її кредо. З колегами вона розставляла пастки в хащах, де інколи траплялися небезпечні зустрічі зі свинями, скаженими лисами та втікачами-злочинцями. Все життя працювала і тепер проживає в м. Суми.

Рис. 1. Раїса Іванівна Підопригора. 2011 р., з архіву Р. Підопригори.

Ключові наукові доробки

У завдання Р. І. Підопригори, як спеціаліста відділу ОНІ обласної СЕС входило вивчення території Сумської області на наявність збудників особливо небезпечних інфекцій із природним осередком і причин зараження людей. З цією метою нею та іншими працівниками відділу проводився збір та дослідження різного польового матеріалу — вилов дрібних ссавців, збір кліщів, відбір проб води, ґрунту, сіна, гнізд звірків та їх екскрементів. У процесі роботи через її руки пройшли близько 25 видів дрібних ссавців — гризунів, комаходних, дрібних хижаків. Визначалася динаміка їхньої чисельності в різних стаціях, збиралися ектопаразити, виявлялася наявність збудників.

До 1980 р. відділ ОНІ займався тільки туляремією, надалі — багатьма іншими зоонозами. За всі роки роботи Раїсою Іванівною разом з колегами на території Сумської обл. виявлялися звірята, заражені збудниками туляремії, лептоспірозу, ієрсиніозу, псевдотуберкульозу, геморагічної лихоманки з нирковим синдромом, лихоманки КУ, лихоманки Західного Нілу тощо. Крім дрібних ссавців Р. І. Підопригора зі співробітниками інтенсивно вивчала іксодових кліщів. Нею досліджено понад 200 000 екземплярів кліщів. Особлива увага нею приділялася території заповідника «Михайлівська цілина» та заказників з відносно недоторканою природною структурою.

Першим учителем у пошуках природних вогнищ лептоспірозу та вирощування культури в польових умовах була відома зоолог д. б. н. Є. В. Карасьова (Науково-дослідний інститут епідеміології та мікробіології АМН СРСР ім. Гамалії), з якою Раїса Іванівна у 1978 році здійснила двотижневу експедицію до Чернігівської та Полтавської областей.

Не лише співпраця та взаємодопомога, а й дружні стосунки пов'язували Р. І. Підопригору з численними колегами з інших інституцій — з О. Нагловим із Харківської СЕС, професором Е. І. Федоровим із Харківського інституту удосконалення лікарів, О. Дулицьким та В. Чирнієм з Кримської протичумної станції, біологом Брянської СЕС д. б. н. В. Л. Адамовичем, співробітниками лабораторії трансмісивних захворювань Львівського НДІ епідеміології та гігієни та автором — доцентом СумДПУ І. Мерзлікіним.

Нею було визначено найбільш небезпечні зони Сумської обл. для зараження різними видами збудників інфекцій, розроблялися та планувалися заходи щодо недопущення захворювань людей. Було показано, що Сумщина є єдиним суцільним територіальним осередком туляремії та деяких інших захворювань.

Рис. 2. На виїзді у вогнище лептоспірозу у Путивльському р-ні, літо 1984 р. Ліворуч — Е. Федоров, праворуч — О. Наглов та колега з НДІ епідеміології та гігієни (Львів). З архіву Р. Підопригори.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Раїса Іванівна завжди відрізнялася працелюбністю та скрупульозністю в роботі. Має м'який та приємний характер. Завжди спокійна і доброзичлива. На роботі ніколи себе не випинала і не гналася за славою. Охоче допомагала колегам і не вміла відмовляти, чим часто користувалося її керівництво: Раїса Іванівна забезпечувала публікаціями всіх вищих чиновників.

Раїса Іванівна виховала чудового та дбайливого сина, має двох дорослих онуків. Перебуваючи на пенсії, захоплюється роботою на дачній ділянці, вирощує квіти. Завдяки таким людям, як Раїса Іванівна, світ стає добрішим!

Література

- Федоров, Э. И., В. А. Наглов, Н. Н. Товпице, А. А. Чернокозинский, Р. И. Подопрігора *et al.* 1986. Состояние зараженности городских популяций серых крыс иктерогеморрагическим лептоспирозом в условиях Левобережной Украины и Крыма. В кн.: *Тез. докл. IV съезда Всесоюзного териологического о-ва*. Москва, 3: 332–333.
- Мерзликін, І. Р., Е. А. Лебедь, Р. І. Подопрігора. 2003. Млекопитающие заповедника «Михайловская целина». В кн.: *Степи Северной Евразии. Эталонные степные ландшафты. Материалы III международного симпозиума*. Оренбург, 334–335.
- Подопрігора, Р. І., І. Р. Мерзликін. 2003. Давние находки малой куторы *Neotus anomalus Cabrera* (Insectivora, Soricidae) в Сумской области. В кн.: *Проблеми збереження ландшафтного, ценотичного та видового різноманіття басейну Дніпра. Зб. наук. праць. До 75-річчя заповідника «Михайлівська цілина»*. СумДПУ ім. А. С. Макаренка, Суми, 158–159.
- Псарев, В. М., Р. І. Подопрігора, А. А. Чиванова, А. В. Зотова, В. К. Кравченко *et al.* 2006. Особо охраняемые территории Сумской области – потенциальные места природноочаговых особо опасных инфекций. В кн.: *Сучасні проблеми геоєкології та раціонального природокористування лівобережної України*. СумДПУ, Суми, 213–217.
- Псарьов, В. М., Г. І. Христенко, П. І. Жук, Р. І. Подопрігора, О. А. Марков. 2007. Про епідеміологічну та епізоотичну ситуацію з туляремії в Сумській області та заходи з її профілактики. В кн.: *Актуальні проблеми профілактики особливо небезпечних інфекцій та біологічної безпеки. Матеріали наради семінару*. Одеса, 132–133.
- Псарьов, В. М., Г. І. Христенко, Р. І. Подопрігора, О. М. Черняк, Т. Б. Яковенко. 2007. Про епідеміологічну ситуацію з туляремії в Сумській області. В кн.: *Актуальні проблеми профілактики особливо небезпечних інфекцій та біологічної безпеки*. Одеса, 150–152.
- Псарьов, В. М., Р. І. Подопрігора, Г. І. Христенко, Г. О. Чиванова, О. М. Черняк *et al.* 2007. Розлиті епізоотії туляремії в Сумській області в 2000-2005 роках. В кн.: *Актуальні проблеми профілактики особливо небезпечних інфекцій та біологічної безпеки*. Одеса, 152–154.

МЕРЗЛИКІН, І. Раїса Іванівна Подопрігора — невтомна трудівниця системи відділів особливо-небезпечних інфекцій СЕС. — Нарис про біолога відділу особливо небезпечних інфекцій Сумської обласної санітарно-епідеміологічної станції, випускницю природничого факультету Сумського державного педагогічного інституту. Пропрацювала у цьому відділі 55 років з 1964 по кінець 2015 рр. Досліджувала дрібних ссавців і іксодових кліщів та їх зараженість збудниками особливо небезпечних інфекцій. Виявила цілу низку природних осередків небезпечних хвороб на території Сумської обл., у т. ч. й нових, раніше тут не виявлених.